блок организационно-экономических инструментов обеспечения управления развитием, в котором осуществляются процессы взаимодействия между различными блоками управления и внешней средой.

ВЫВОДЫ

Концепция управления региональным развитием будет реализовываться по трем блокам: блоку оценки развития, блоку прогнозирования развития, блоку планирования развития. Взаимосвязь всех трех блоков будет осуществляться при помощи блока организационно-экономических инструментов обеспечения управления региональным развитием.

Управление региональным развитием, основываясь на использовании рефлексивного подхода, позволит наиболее полно оценить и сопоставить потребности, возможности региона и реализовать их для достижения поставленных целей регионального развития.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Лепский В.Е. Рефлексивно-активные среды инновационного развития: моногр./ В.Е. Лепский. — М. Изд-во «Когито-Центр», 2010. — 255 с.

2. Beer Stafford Beyond Dispute: The Invention of Team Syntegrity / Stafford Beer. – Londone:Wiley, 1994. – 380 p.

3. Портер М. Конкуренция / М.Портер. — М.; СПб.; К.: Вильямс, 2003. — 496 с.

4. Stiglitz Joseph E. Economics / Joseph E. Stiglitz, Carl E. Walsh. – [Fourth Edition]. – W.W. Norton & Company, 2005. – December.

5. Фатхутдинов Р.А. Разработка управленческого решения / Р.А. Фатхутдинов. – [2-е изд., доп.]. – М.: Бизнес–Школа «Интел–Синтез», 1998. – 272 с.

6. Рефлексивные процессы в экономике: концепции, модели и прикладные аспекты: моногр. / под ред. Р.Н. Лепы / НАН Украины, Ин-т экономики прос-сти. – Донецк: АПЕКС, 2012. – Т. 1. – 560 с.

7. Лепа Р.Н. Ситуационный механизм подготовки и принятия управленческих решений на предприятии: методология, модели и методы: моногр. / Р.Н.Лепа. – Донецк: Юго-Восток, Лтд, 2006. – 308 с.

8. Иванова Т.Ю. Кибернетико – синергетический подход в теории управления / Т.Ю. Иванова, В.И. Приходько // Менеджмент в России и за рубежом.– 2004. –№ 5. – С. 132 – 137.

9. Лепа Р.Н. Модели рефлексивного управления в экономике: моногр. / Р.Н, Лепа; НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2012 . – 380 с.

10. Лефевр В.А. Рефлексия / В.А. Лефевр. – М.: Когито-Центр, 2003. – 496 с.

11. Лефевр В.А. Кибернетика второго порядка в Советском Союзе / В.А. Лефевр // Рефлексивные процессы и управление. – 2002. – Т. 2, № 1. – С. 96–103.

УДК 69.059.7

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ЗАХОДІВ У ЖИТЛОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Богун К.В.

В статті розглядаються питання реалізації енергозберігаючих заходів у житловому господарстві. Грунтуючись на існуючому теоретичному і практичному досвіді, запропоновано альтернативні варіанти недержавного фінансування реконструкції та утримання об'єктів житлового фонду на засадах енергозбереження.

Ключові слова: *житловий фонд, енергозбереження, фінансування.*

Вітчизняний житловий фонд і інженерні комунікації не в повній мірі відповідають сучасним вимогам щодо стандартів житла, оскільки мають значний ступінь фізичного та морального зношення. Тому давно існує потреба у капітальному ремонті систем інженерного обладнання житлових та громадських будівель, несучих та огороджуючих конструкцій, зовнішніх інженерних комунікацій з поліпшенням їх технічних характеристик. Реконструкція та оновлення житлового фонду має базуватись на принципах енергозбереження і включати модернізацію комунікацій, впровадження систем контролю, регуляції витрат енергії, утеплення будівель, використання альтернативних джерел енергії тощо. Відсутність коштів для реконструкції і належного утримання житлових об'єктів визначає необхідність розробки фінансового механізму залучення зовнішніх і акумулювання внутрішніх ресурсів для впровадження енергозберігаючих техногологій у житловому господарстві.

Питання енергозбереження у сфері житлово-комунального господарства є вельми актуальним в умвах сьогодення, а тому різні аспекти даної проблематики досліджуються в наукових роботах вітчизняних авторів: Бутиріної В.М. [1], Харченко Д.С. [2], Воськало В. І. [3], Мельничук І. В. [4], Чернишова Л.Н. [5] та інших. Однак недостня увага приділяється фінансуванню заходів з оновлення житлового фонду. Тому метою роботи роботи є визначення недержавних джерел фінансування енергозберігаючих заходів при реконструкції житлових об'єктів.

За статистичними даними, споживання енергетичних ресурсів в Україні можна поділити на три великі групи: промисловість (майже 35%), транспорт (до 20%) та житловий сектор (понад 30%) [6], основою якого є житловий фонд. Сучасний стан житлового фонду України характеризується наявністю 10,4 млн. будинків і включає майже 5 тис. будинків, які перебувають у аварійному стані, 36 тис. будинків, що віднесено до категорії старих. Отже кожен третій будинок наявного житлового фонду потребує проведення капітального або поточного ремонту. Таке становище свідчить про значні втрати різних видів енергії в процесі експлуатації будинків. Характерним є те, що більше всього тепла витрачається на опалювання і на гаряче водопостачання. Отже, експлуатація існуючого житлового фонду сьогодні вимагає багато енергії, що є значним тягарем для паливно-енергетичного комплексу. Це ще раз свідчить на користь впровадження енергоощадних технологій та заходів у житловому господарстві.

На вирішення проблеми надмірного енергоспоживання у різних сферах економічної діяльності, зокрема, у житлово-комунальному господарстві, а також з метою зниження енергоємності ВВП у відповідності до Закону України «Про енергоспоживання» Постановою КМУ затверджено Державну цільову економічну програму енергоефективності на 2010-2015 роки. Крім того розроблено і впровадженено галузеві програми підвищення енергоефективності на 2010-2014 роки, в тому числі Галузеву програму енергоефективності та енергозбереження у житлово-комунальному господарстві на 2010-2014 рр. і Галузеву програму підвищення енергоефективності у будівництві на 2010-2014 рр. Основною метою зазначених програмних документів є зменшення споживання енергоресурсів та вирішення проблеми підвищення ефективності їх використання на будівельних підприємствах і підприємствах житлово-комунального комплексу. Значну увагу у програмних документах приділено енергозберігаючим заходам у житловому фонді, а саме: модернізація теплових пунктів; впровадження ІТП (індивідуальні теплові пункти); ліквідація перегрівання приміщень в осінньо-весняний період; утеплення стін житлових будинків; утеплення під'їздів; встановлення побудинкових приладів обліку тощо [7].

За звітними даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, в регіонах виконуються заходи з енергозбереження, які стосуються впровадження економних режимів опалення виробничих приміщень, реконструкції котелень з заміною неефективних котлів на сучасні з вищим коефіцієнтом корисної дії, переоснащення виробництва більш сучасним технологічним енергозберігаючим обладнанням, використання альтернативних видів палива зокрема відходів деревообробних підприємств [8]. Основною проблемою, що перешкоджає реалізації програмних заходів у повному обсязі є брак фінансових ресурсів, особливо це стосується бюджетних коштів, тому існує гостра потреба у залученні коштів з інших джерел.

В цілому всі джерела фінансування для реалізації енергозберігаючих проектів у сфері житлового господарства можна розподілити на:

· кошти бюджетів різних рівнів;
· власні кошти підприємств;
· кредитні ресурси;
· інвестиційні ресурси та ін.

Завдяки прямому фінансуванню з бюджетів відповідних рівнів реалізуються заходи з енергозбереження установами бюджетної і комунальної сфер. Крім того, місцеві органи влади можуть виступати гарантами у кредитних операціях і надавати фінансову підтримку суб'єктам господарювання, які реалізують захади з енергозбереження, через механізм здешевлення кредитів. На конкурсних засадах бюджетні кошти спрямовуються на компенсацію витрат, пов'язаних із сплатою відсотків за користування кредитами, залученими суб'єктами господарювання для реалізації енергоефективних проектів, зокрема тих, що пов'язані зі зменшенням обсягів споживання природного газу [9].

У [5] пропонується створення регіональних муніципальних позабюджетних фондів енергозбереження і залучення фінансових ресурсів за рахунок випуску муніципальних облігацій. Безумовно, такі заходи мають право на життя, але не є оперативним інструментом для вирішення поточних завдань з покращення житлового фонду.

До власних коштів підприємств, що реалізують енергоощадні проекти, можна віднести: частину прибутку, яка реінвестується в реалізацію таких проектів; кошти амортизаційного фонду, на які планується придбання енергоощадного устаткування; цільові кошти від створення фондів для реалізації енергозберігаючих заходів з енергозбереження; цільові кошти фондів, що формуються за рахунок економії від реалізації енергоощадних проектів. Останні два джерела власних ресурсів є найбільш доступними для ОСББ, адже саме вони є кінцевими виконавцями робіт та/або розпорядниками з виконня робіт з утримання та оновлення житлового фонду.

Варто звернутись до можливості залучення кредитних ресурсів, до яких віднесемо комерційні кредити банків та кредити компаній-постачальників енергоощадного обладнання. Крім того, з метою фінансування проектів енергозбереження зовнішні ресурси можуть залучатись на довгостроковій основі у вигляді інвестицій приватного сектору шляхом укладення договору концесії. Зважаючи на низьку платоспроможність підприємств житлово-комунального господарства, активізація банківського кредитування енергозберігаючих проектів можлива за умови надійного забезпечення кредитів таких підприємств у вигляді поруки, гарантії третіх осіб або застави. Найбільш прийнятним предметом застави при одержанні кредиту підприємством ЖКГ вважається «грошовий потік», тобто платежі за житлово-комунальні послуги, внески членів ОСББ тощо. Грошовий потік використовується у вітчизняній практиці як предмет застави при отриманні кредиту на ремонт чи поліпшення спільного майна в багатоквартирному будинку, оновлення мереж газо- водопостачання [10].

Світовий досвід свідчить про те, що можливість надавати кредити швидше, за нижчими ставками і за спрощеними процедурами, ніж банки, можуть небанківські фінансові установи. Небанківські фінансові установи можуть фінансувати і довгострокові інвестиційні енергозберігаючі проекти, тому такі установи є конкурентами банків у кредитуванні підприємств сфери ЖКГ. В першу чергу, це стосується лізингових компаній. Здійснення інвестування підприємств комунальної форми власності, зокрема підприємств житлово-комунальної сфери, можливе за рахунок лізингу. До недавнього часу керівництво підприємств житлово-комунального сектору не приділяло особливої уваги такій формі фінансування як лізинг, оскільки придбання майна на умовах лізингу є дорожчою, ніж придбання його за готівку, оскільки у вартість лізингу крім ціни обладнання включає дохід лізингової компанії та страхові внески.

Інвестування підприємств житлового господарстрва за допомогою лізингу може вирішити такі питання:

· придбати нове енергозберігаюче устаткування без мобілізації крупних фінансових ресурсів та без залучення кредитів, що в цілому дозволяє зберегти співвідношення власних та позикових коштів без ризику порушення фінансової стійкості підприємства;
· мінімізувати навантаження на підприємство;
· застрахувати ризики невиконання всього технологічного комплексу робіт;

· отримати лояльні умови фінансування: гнучкий графік погашення та інші умови, що погоджені з учасниками проекту;

· зменшити собівартість послуг для підприємств.

Таким чином, при застосуванні лізингу підприємства житлового господарства мають можливість оновити технологічну базу без одноразової витрати великої суми власних коштів або залучення кредитів, що супроводжуються відсотками за користування ними.

Альтернативною формою фінансування великих енргозберігаючих проектів в сфері житлово-комунального господарства є емісія облігацій**.** Залучення коштів шляхом емісії облігацій доцільно використовувати за умови наявності значної кількості інвесторів і реалізації довгострокових економічно обгрунтованих проектів, які здатні акумулювати належний рівень прибутку, що задовольнить як інвесторів. Розміщення облігацій на ринку може здійснюватися безпосередньо емітентом або з допомогою фінансового посередника, наприклад, банку Облігації можуть бути забезпечені гарантією місцевих органів влади, що підвищує надійність надійність подібних вкладень для інвестора.

Таким чином, для емітента вартість облігаційних позик нижча, ніж банківського кредитування, а отримані таким чином кошти можуть бути залучені на більш тривалий термін для реалізації великомасштабних проектів.

Окрему увагу слід приділити фінансуванню енергозбереження за рахунок міжнародних фінансових установ (Група Всесвітнього банку (МБР і МФК) Європейський банк реконструкції й розвитку (ЄБРР) і Азіатський банк розвитку (АБР)), які останнім часом достатньо активно надають підтримку українському уряду і суб'єктам господарювання у реалізації проектів у даній сфері.

Важливу роль слід віднести заохоченню і стимулюванню суб'єктів господарювання і населення вживати енергозберігаючі заходи, відповідно, у підприємницькій діяльності та у побуті. Саме з цією метою у 2009 р. Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) було започатковано Проект «Реформа міського теплозабезпечення в Україні» (Проект USAID), який виконує компанія Engility. Проект USAID співпрацює з Урядом України та місцевими органами влади щодо впровадження позитивних системних змін у секторі теплопостачання. В її межах проводиться просвітницька діяльності серед громадян щодо ефективного енергоспоживання. Вона роз'яснює шляхи покращення якості комунальних послуг, зменшення витрат на оплату опалення, ефективного споживання тепла у власному помешканні, а також покращення стану територій спільного користування. Особливий наголос кампанії зроблено на просвіту молоді та реалізацію програм з малозатратних методів енергозбереження [11]. Така робота є надзвичайно важливою, оскільки ментальність населення накладає відбиток на відношення до проблеми економного витрачання енергоресурсів - ще не всі мешканці готові до реалізації тих чи інших заходів з енргозбереження самостійно або у складі ОСББ.

Зважаючи на необхідність повсюдного проведення капітальних ремонтів житлових будинків, модернізації систем тепло- водопостачання, встановлення систем обліку споживання енергетичних ресурсів, теплоізоляцію будівель, і відсутність реальної альтернативи у фінансуванні таких заходів з бюджетів різних вівнів, можна запропонувати такі варіанти їх реалізації.

Першим варіантом є отримання кредиту ОСББ, джерелом коштів на погашення кредиту і відсотків за ним є основні внески населення або додаткові внески членів ОСББ та власників у резервний фонд, що має накопичувальний характер і формується за рахунок щомісячних платежів. Рішення про формування такого фонду приймається на загальних зборах членів ОСББ. ОСББ є безпосереднім виконавцем робіт, або на короткострокових засадах залучає компанію підрядника. При цьому варіанті вартість тарифів є незмінною.

Другим варіантом фінансування енергозберігаючих проектів може бути реінвестування вилучених від економії коштів від попередніх енергозберігаючих проектів. Такі кошти також можуть бути акумульовані у спеціальному фонду.

В третьому варіанті, що пропонується організаторами проекту «Стале самоуправління багатоквартирних будинків», ОСББ передає компанії-підряднику виконання певних послуг, наприклад, з централізованого опалення в будинку. Оплата за послугу здійснюється за встановленими нормами і тарифами виходячи з опалювальної площі. Компанія після отримання кредиту проводить енергоощадні заходи, зменшує енергоспоживання, і за рахунок досягнутої економії (тариф за послугу не

переглядається) має можливість здійснити погашення кредиту.

Послідовність реалізації проекту наступна [10]:

1. ОСББ на загальних зборах визначає компанію-підрядника виконавцем послуги з теплопостачання (рішення фіксується в протоколі) і укладає відповідний договір. Договір укладається строком на кілька років (строк повинен забезпечити повернення компанією-підрядником вкладених коштів) і передбачає:

- зобов'язання компанії-підрядника надавати споживачам послугу з теплопостачання;
- зобов'язання компанії-підрядника на проведення енергозберігаючих заходів та / або встановлення теплозберігаючого обладнання;
- до завершення вищезазначеного строку дії договору обладнання та проведених поліпшень залишається у власності компанії-підрядника;
- зобов'язання компанії-підрядника передати ОСББ безоплатно обладнання по завершенні вищезазначеного строку;
- право компанії-підрядника демонтувати обладнання в разі, якщо договір буде розірвано раніше строку з ініціативи ОСББ без вини компанії-підрядника;
- право компанії-підрядника вимагати повернення вартості проведених поліпшень в разі, якщо договір буде розірвано раніше строку з ініціативи ОСББ без вини компанії-підрядника;
- платежі надходять безпосередньо компанії-підряднику.

2. Погодження тарифу компанії-підрядника у виконкомі відповідної місцевої ради.

3. На підставі договору з ОСББ та погодженого виконкомом тарифу компанії-підрядника укладає договори на надання послуги з централізованого теплопостачання зі споживачами в будинку. Договори передбачають оплату послуг за нормами, виходячи з опалювальної площі.

4. У кредитора під заставу платежів від споживачів компанія-підрядник отримує кредит.

5. За рахунок кредиту компанія-підрядник виконує обумовлені договором з ОСББ роботи та встановлює обладнання. По завершенні строку дії договору ОСББ стає власником проведених поліпшень і встановленого обладнання [10].

При реалізації такого проекту компанії-підрядники зможе надавати мешканцям також послуги з постачання гарячої води.

ВИСНОВКИ

Важливим питанням реалізації заходів енергозбереження при зведенні, реконструкції та оновленні житлового фонду є організація фінансування і створення стимулів для їх запровадження. В сучасній практиці існує значна кількість інструментів недержавного фінансування для забезпечення реалізації енергозберігаючих проектів. В роботі запропоновано декілька варіантів фінансування проектів енергозбереження при реконструкції житлового фонду. Вибір порядку фінансування енергозберігаючого інвестиційного проекту залежить від можливостей замовника акумулювати внутрішні ресурси і управляти залученими коштами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутиріна В.М. Структурно-інвестиційні складові процесу реалізації політики енергозбереження в ЖКГ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dmmi.edu.ua/news/details/0063/reports/butirina.doc

2. Харченко Д.С. Аналіз сучасного стану проблеми енергозбереження в житлово-комунальній сфері України / Д.С. Харченко // Научно-технический сборник .– 2010, № 95. – С. 278-282.

3. Воськало В. І. Використання новітніх технологій у житловому будівництві та стратегіях його розвитку / В. І. Воськало// Вісник Хмельницького національного університету – 2010. – №6 –Т. 3. – С. 232-236.

4. Мельничук І. В. Про напрями енергозбереження у житловому фонді / І. В. Мельничук // Економічний простір. – 2008. – № 12/2. – С. 164 –170.

5. Чернышов Л.Н. Энергоресурсосбережение в жилищно-коммунальной отрасли / Л.Н. Чернышов // Журнал руководителя и главного бухгалтера ЖКХ. – 2001. – № 2. – С. 40-49.

6. Енергетичний баланс України за 2011 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://

www.ukrstat.gov.ua.

7. Галузева програма енергоефективності та енергозбереження у житлово-комунальному господарстві на 2010-2014 роки: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.licasoft.com.ua/index.php

8. Звіт про стан виконання Галузевої програми підвищення енергоефективності у будівництві на 2010-2014 роки: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://govuadocs.com.ua/docs/390/index-309498.html.

9. Енергозбереження в Україні: правові аспекти і практична реалізація. – Рівне: видавець О.Зень, 2011. – 48с.

10. Модель залучення кредитних ресурсів для оновлення будинку / Матеріали проекту «Стале самоуправління багатоквартирних будинків». – К., 2008. – 82 с.

11. Опис проекту USAID: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mhrp.org.ua/index.php

УДК 336.225.6 : 332.1 (477.75)

ОЦЕНКА ВОЗДЕЙСТВИЯ ПАРАМЕТРОВ НАЛОГОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ НА УРОВЕНЬ РАЗВИТИЯ ВИДОВ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕГИОНЕ

Сушкова Е.Е.

В статье приведены результаты оценки характера и степени воздействия налогового регулирования на эффективность развития предприятий ВЭД АР Крым, в рамках которого определены показатели уровня налогового давления по ВЭД региона и эластичности рентабельности деятельности предприятий ВЭД региона к изменению налогового давления.

Ключевые слова: *параметры налогового регулирования, налоговое давление, виды экономической деятельности, регион, экономическое развитие.*

Особую актуальность на современном этапе развития социально-экономической системы и рыночного механизма хозяйствования приобретает создание эффективного механизма управления экономикой не только на государственном, но и на региональном уровне. Пренебрежение региональной спецификой и особенностями развития отдельных территорий приводит к негативным политическим, экономическим и социальным последствиям. Поэтому важным направлением совершенствования государственного управления региональным развитием является использование современных инструментов, обеспечивающих эффективное решение экономических, социальных и экологических проблем региона, учитывая особенности, тенденции и приоритетные направления развития территории. Это обуславливает необходимость оценки степени воздействия параметров налогового регулирования на уровень развития видов экономической деятельности (далее – ВЭД) региона, что позволит выделить те параметры, которые в наибольшей степени обеспечивает стимулирование воспроизводственных процессов, учитывая особенности организации предпринимательской деятельности и специализацию экономики региона, а также полномочия местных органов власти в отношении изменения параметров системы налогообложения.

Анализ последних исследований и публикаций позволил сделать вывод, что оценка воздействия налогового регулирования на уровень развития ВЭД региона предусматривает, прежде всего, определение уровня налоговой нагрузки и степени ее влияния на эффективность деятельности предприятий региона, учитывая особенности организации предпринимательской деятельности, а также тенденции социально-экономического развития территории. Так, по мнению В.Н. Мельни-